

8. Федан р. Регіональні фактори активізації транскордонної співпраці Польщі та України: монографія / р. Федан. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 336 с.
9. Стрільчук Л.В. Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин і співробітництва: монографія / Людмила Стрільчук, Віталій Стрільчук. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 258 с.
10. Українсько-польські відносини у ХХ столітті: державність, суспільство, культура: Програма міжнар. наук. конф. (15–16 квітня 1999 р.). – Тернопіль, 1999. – 21 с.; Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття // Зб. наук. пр. – Київ, 1999. – 159 с.
11. Роль Паризької «Культури» в становленні українсько-польського взаєморозуміння. Україна і Польща стратегічне партнерство // Зб. наук. пр. міжнар. кр. столу (25–26 травня 2000 р.). – Київ, 2002. – 111 с.; Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє // Зб. наук. пр. – Ч. II. – К., 2002. – 238 с.; Україна – Польща: шлях до європейської співдружності: Програма III міжнар. конф. молод. вчених (16–17 травня 2002 р.) – Тернопіль, 2002. – 15 с.; Міжнар. конф. «20 років українсько-польських відносин: випробування часом та спільна перспектива на майбутнє». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dipacadem.kiev.ua/news/mizhnarodnakonferenciya-20-rokiv-ukrajinsko-polskych-vidnosyn-vuprobuvannya-chasom-ta-spilna-perspektyva-na-majbutne>
12. Демчук П.О. Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції: навч. посіб. / П.О. Демчук. – Київ: «ППП», 2004. – 264 с.; Історія Центрально-Східної Європи: навч. посіб. / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 658 с.; Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч. посіб. / М.В. Кордон. – Київ: ЦУЛ, 2008. – 172 с.; Крапивін О.В. Євроатлантична інтеграція України: навч. посіб. / О.В. Крапивін, І.Я. Тодоров. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – 328 с.; Кріль М.М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): навч. посіб. / М.М. Кріль. – Київ: Знання, 2013. – 278 с.
13. Європейський вектор розвитку: стратегія інтеграційної політики України: бібліограф. покажч. / уклад. З.М. Горова, В.В. Косенко. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2011. – 240 с.; Євросоюз та європейські горизонти України: бібліограф. покажч. – Вид. 2-е, доп. / уклад. Т.Г. Безвушко. – Хмельницький: ОУНБ ім. М. Островського, 2007. – 44 с.; Україна: утвердження незалежної держави (до 20-х річниці незалежності України): бібліограф. покажч. / уклад. О.В. Левчук, О.А. Горбань. – Запоріжжя: ДВНЗ ЗНУ, 2011. – 49 с.

Chorna N. Modern Ukrainian-Polish Relations: Historiographical Sources Analysis

The author analyzes the structure and information potential of the historiography sources of Ukrainian-Polish intergovernmental relations covering the recent twenty-five years. It has been proven, that the diverse source base is quite representative in highlighting the process of accumulation of scientific knowledge on the subject. Simultaneous processing, cross-matching and comparing of Ukrainian researchers' achievements combined with their critical analysis has allowed us to determine the level of understanding the problem as well as its representation in the national historiography.

Keywords: historiography, historiographical source, Ukraine, Poland, Ukrainian-Polish relations.

Черная Н.Н. Современные украинские-польские отношения: анализ историографических источников

Проанализирована структура и информационный потенциал источникового комплекса историографии украинско-польских межгосударственных отношений последнего двадцатипятилетия. Доказано, что разнообразная база источников является вполне репрезентативной для освещения процесса накопления научных знаний по теме. Параллельная обработка, сопоставление и сравнение трудов украинских специалистов, а также критический их анализ позволяет выявить уровень осмысления проблемы, ее представленность в национальной историографии.

Ключевые слова: историография, историографическое источник, Украина, Республика Польша, украинское-польские отношения.

Статтю подано до редколегії 15.01.2017 р.

УДК 94(420)

О.А. Неприцький

ВІДОБРАЖЕННЯ ВИХОДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ З ЄС У ПОЛЬСЬКИХ ЗМІ

У статті проаналізовано відображення виходу Великої Британії з ЄС у польських ЗМІ. Зазначено, що вихід Великої Британії з ЄС за прогнозами журналістів, оглядачів та експертів повинен мати переважно негативні наслідки для поляків і польської економіки, а також

Великої Британії та Європейського Союзу, загалом. Дискутувалося питання, як нова ситуація в Європейському Союзі вплине на притік інвестицій до Польщі, а також на майбутнє ЄС, в цілому. Експерти висловлювали побоювання, що політична позиція Польщі буде змаргіналізована, проте, покладали надію на зростання значення Вишеградської четвірки. Польські політики, які знаходилися при владі, наголошували на необхідності глибокої внутрішньої реформи Європейського Союзу і відкидали можливість наслідування Польщею британського прикладу.

Ключові слова: Велика Британія, Сполучене Королівство, Брекзїт, Польща, референдум, Європейський Союз.

Результати референдуму щодо виходу Великої Британії з Європейського Союзу (Брекзїт) викликали здивування і політиків, і економістів, і журналістів. Особливо це було видно на тлі того, що перші екзитполи після проведення референдуму показали, що виходу з ЄС мало не відбутися.

Актуальність дослідження обумовлене широкою палітрою економічних, політичних та соціокультурних питань, на які безпосередньо чи опосередковано мав вплив Брекзїт, та значенням європейських інтеграційних процесів для оцінки історичних подій другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Відображення важливих політичних та економічних подій у засобах масової інформації є окремою і важливою темою для вивчення, оскільки медіа формують громадську думку. Декілька досліджень було проведено безпосередньо після британського референдуму. Одне з них стосувалося присутності в ЗМІ матеріалів на тему виходу Великої Британії з ЄС і охопило період з 1 червня до 31 липня 2016 року. Проаналізовано понад 1100 публікацій у пресі, 5 мільйонів постів в Інтернет та 100 теле- і радіостанцій [1]. Інше дослідження стосувалося аналізу постів у соцмережі Twitter [2]. Матеріали польських ЗМІ становили масив джерельної бази для написання статті.

Мета статті – проаналізувати відображення Брекзїту у польських ЗМІ, виокремити головні прогнози, емоційні конотації, пов'язані із очікуванням референдуму та його результатами і наслідки виходу Великої Британії з ЄС для Польщі, Великої Британії та Європейського Союзу.

В аналітичних матеріалах та репортажах польських ЗМІ переважали негативні наслідки виходу Великої Британії з Європейського Союзу. Як першоджерело, яке варте довіри через безпосередню включеність у ситуацію, польські журналісти подавали думки та погляди співвітчизників, що покинули межі країни, і мешкали у Сполученому Королівстві. Поляки у Великій Британії висловлювали побоювання, що вихід з ЄС позбавить їх соціальної допомоги, ускладнить доступ до британського ринку праці, посилить перевірки на кордоні, більш жорстко вимагатиметься дозвіл на роботу в Сполученому Королівстві. І, взагалі, непевна ситуація викликала сильну психологічну напругу в етнічних поляків, що проживали на Британських островах.

У польських ЗМІ регулярно піднімалася тема дійсності міжнародних договорів, які були укладені на багатосторонній основі у період перебування Великої Британії в Європейському Союзі. Зазначалося, що у разі відмови Великої Британії від зобов'язань, взятих на себе у рамках ЄС, потрібно буде переукладати міжнародні договори на двосторонній основі.

Вихід Британії з ЄС подавався не лише, як подія, що впливала на загальну розстановку сил на континенті, але і як чинник, що впливав на геополітичну ситуацію в регіоні Центрально-східної Європи: Польща втрачала стратегічного партнера на міжнародній арені, чим істотно ослабляла свій вплив у центрі та на сході Європи. Більше того, зменшення англосаксонського впливу в ЄС автоматично збільшує російські впливи на країни Європи. Це, знову ж таки, послаблює польські позиції на континенті, загалом, і в регіоні, зокрема. У той же час, за цитатою Марека Кухчинського – маршалка Сему: «зросте значення країн Вишеградської групи» (Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина) [3], що Польща може використати як інструмент свого впливу у регіоні Центрально-східної Європи. Теза про зростання ролі Вишеградської четвірки звучала також у заявах правлячої партії «Право і Справедливість» як відповідь на закиди опозиції, що вихід Британії з Європейського Союзу призведе до втрати Польщею свого міжнародного значення.

Прогнозоване посилення обмежень у законодавстві про працю Сполученого Королівства викликало побоювання, що зросте рівень безробіття у Польщі, через повернення на Батьківщину частини поляків, які мешкали і працювали у Великій Британії. Цей факт отримував у польських ЗМІ як негативну, так і позитивну оцінку. З однієї сторони, це сильний удар по польських родинах, що працювали на островах, і додаткове навантаження на ринок праці Республіки Польщі. А з іншої – це насичення польського ринку праці кваліфікованою робочою силою із новими знаннями та досвідом. Також, повернення цих людей на Батьківщину тягнуло за собою наплив приватних капіталів, у вигляді особистих родинних збережень, які мали бути

витрачені у Польщі або вкладені у розвиток бізнесу, що, в будь-якому випадку, означало додаткові інвестиції у польську економіку.

Напередодні референдуму британське управління статистики опублікувало дані, що були передруковані польським Інтернет-виданням «Niezależna». Відповідно до оприлюднених даних в 2015 році сальдо міграції зросло до 333 тисяч осіб. 184 тисячі мігрантів, при цьому, походять з країн Європейського Союзу. І «протягом останніх 12 місяців іммігранти зайняли 229 тисяч робочих місць, а громадяни Великої Британії – 185», - наголошують журналісти. Це змушувало пересічних британців звинувачувати мігрантів у зростанні безробіття та зниженні норм оплати праці, через те, що іноземці беруться виконувати роботи за значно нижчими тарифами, ніж місцеві мешканці. З квітня 2016 року було закріплено на законодавчому рівні, що всі іммігранти, які не мають громадянства країн ЄС, повинні бути працевлаштовані і мати доходи не менше 35 тисяч фунтів стерлінгів на рік, що у перерахунку на євро становило суму близько 50 тисяч євро. Хто отримував дохід нижче зазначеної суми повинен був покинути межі країни. За місяць до проведення референдуму лише 14 відсотків європейців, що працювали у Великій Британії отримували дохід на рівні 30-40 тисяч фунтів на рік. 70% з них, однозначно, мали заробітну плату нижче встановленої межі. Поляки, як і решта громадян країн ЄС, висловлювали занепокоєння тим, що така норма, після виходу Британії з Євросоюзу почне стосуватися всіх іноземців, що перебувають у Сполученому Королівстві [4].

Час від часу звучали тези про ослаблення злотаго у зв'язку із виходом Великої Британії з ЄС. Щоб підсилити враження від ймовірної девальвації національної валюти наводилися приклади втрати купівельної спроможності поляків: зростання цін на імпортовані товари та подорожчання відпочинку за кордоном. Але ця теза не була достатньо обґрунтована. І уряд постійно спростовував ці припущення, заявляючи, що Брекзйт не може бути настільки сильною загрозою для польської економіки, щоб призвести до ослаблення злотаго на валютному ринку. Міністерство фінансів неодноразово оприлюднювало заяву, що не бачило жодних причин для інтервенції на валютному ринку [5]. Аналогічно виявилася ситуація із становищем на біржі. Не дивлячись на залякування журналістів, що може статися біржовий крах у разі виходу Британії з ЄС (особливо 24 червня, коли було найгірше відкриття торгів з серпня 2011 року внаслідок зниження рейтингу Сполучених Штатів Америки), польський ринок, відповідно до заяв уряду, відреагував «у міру стабільно, і в міру м'яко» [6].

Проте, якщо панічні настрої про біржовий крах чи різкий обвал національної валюти виглядали більше як залякування і пошук яскравих заголовків, то на думці про помірно негативні наслідки для всіх галузей польської економіки сходилася переважна більшість експертів. За прогнозами японського банку «Nomura» Брекзйт мав знизити економічне зростання польської економіки на 0,25 відсотка [7]. Такий прогноз, звичайно, не виглядав як катастрофа, але й не додавав оптимізму, особливо у перерахунку на абсолютні цифри. Особливо, на думку оглядачів та експертів, наслідки Брекзіту повинні були завдати збитків польським експортерам, перш за все, виробникам меблів, молочних продуктів, солодошів та транспортникам. Такі песимістичні прогнози випливали із того, що Велика Британія була одним із найбільших економічних партнерів Республіки Польщі.

У зв'язку із виходом з Європейського Союзу Великої Британії обговорювалося питання можливого зменшення кількості країн ЄС за рахунок наступних країн – Франції, Голландії, Австрії, Іспанії та інших. Звучали тези навіть про можливий вихід Польщі з Євросоюзу, але тут же зазначалося, що не лише прийняття рішення, а навіть декларація можливості прийняття такого рішення уже негативно позначилась би на міжнародному становищі Республіки Польщі. По-перше, тому що завдало би значних фінансових збитків, а по-друге, призвело би до повної ізоляції країни на старому континенті.

Вихід із Європейського Союзу не розглядався як вирішення ситуації. Проте однозначно констатувався факт глибокої кризи ЄС і необхідності глибоких внутрішніх реформ для того, щоб зберегти міжнародну організацію. Польські ЗМІ дружно цитували голову правлячої партії «Право і Справедливість» Ярослава Качинського, котрий після оголошення результатів британського референдуму наголосив на необхідності глибокої реформи Європейського Союзу, як на позитивній відповіді на Брекзйт і як на новій можливості для Великої Британії та ЄС. І запевнив, що Польща не має наміру проводити референдум щодо виходу Євросоюзу: «Місце Польщі – в ЄС, незалежно від результатів голосування у Великій Британії». На його думку, підхід «більше Союзу» і «жодних змін» могло призвести лише до поглиблення кризи і «нових подій типу Брекзіту» [8]. Щоправда, поки він це говорив, політики Національного Руху в Сеймі організували конференцію, на якій закликали до Полекзіту і проведення референдуму [8].

На підтвердження правильності позиції польської влади засоби масової інформації розтиражували заяви італійського уряду, що пора змінювати Європейський Союз, а Брекзйт – це час пробудження для європейців. Наводили слова італійського прем'єра Маттео Ренці, що «мусимо змінити Європу, щоб зробити її більш людиною і справедливою» [9]. «Рим буде надалі

працювати щоб знову поживити ЄС. Це виклик, який приймає італійський уряд, щоб відповісти на ці, негативні для нас, результати [референдуму] пропагуючи європейські перспективи», – зазначив міністр закордонних справ Італії Паоло Джентілоні [9].

Рішення про вихід Великої Британії з Євросоюзу, переважно, розглядалося як негативне і для самого Сполученого Королівства. Польські журналісти, посилаючись на британських економістів, стверджували, що результати Брекзиту будуть негативними для господарської системи Великої Британії. 90% експертів, опитаних британським тижневиком «The Observer», вважали, що вихід з ЄС стане шоком для британської економіки. Як показують анкети, втрата доступу до спільного ринку і підвищена непевність ситуації призведуть до скорочення інвестицій, що, матиме негативний вплив на темпи економічного зростання протягом найближчих п'яти років [4]. Після Брекзиту, вслід за послабленням фунта, падінням курсу акцій на Лондонській біржі, рейтингові агенції знизили перспективи Великої Британії. Агенція Moody's знизила їх до негативних. Ще раніше це ж зробила агенція «Standard&Poor's» [10].

Один із найгірших сценаріїв, які прописувалися для Великої Британії – це початок розпаду країни. Шотландія, Уельс та Північна Ірландія мали у своєму законодавстві примат права ЄС над національним. Це означало, що, наприклад, всі рішення щодо європейської політики прийняті у Вестмінстері, повинні бути підтверджені парламентом Шотландії, де 62% [11] громадян висловилися проти Брекзиту. А це могло потягнути за собою великий правовий хаос і в самій Великій Британії і, значною мірою, у всьому ЄС. «Шотландія хоче залишитися в Європейському Союзі, тож можемо очікувати на наступний референдум, в якому шотландці висловляться за те, щоб залишитися в структурах Євросоюзу. У результаті Шотландія заявить про бажання залишитися в ЄС і розпочне переговори», – зазначав доктор Бартоломей Е. Новак, завідувач кафедри Міжнародних Відносин Академії Фінансів і Бізнесу «Вістула», котрий багато років працював в Європейському Парламенті та в Конвенті за Майбутнє Європи [1, с.11].

Отже, в матеріалах польських ЗМІ переважала думка, що вихід Великої Британії з ЄС буде мати негативні наслідки для поляків і польської економіки, а також Великої Британії та Європейського Союзу, загалом. Зазначалося, що внаслідок Брекзиту зазнають збитків власники кредитів у швейцарських франках, експортери, а також поляки, що живуть і працюють на Британських островах. Дискутувалося питання, як нова ситуація в Європейському Союзі вплине на притік інвестицій до Польщі, а також на майбутнє ЄС, в цілому. Експерти висловлювали побоювання, що політична позиція Польщі буде змаргіналізована, оскільки вона втратила свого найбільшого союзника в ЄС. Траплялися думки, що Брекзит може використати Росія для досягнення своїх цілей роз'єднання та впливу на країни Європи. Ідею дезінтеграції континенту підтверджували тези про можливий вихід з Євросоюзу інших держав, зокрема Франції, Голландії, Австрії, Іспанії. Проте польські політики, які знаходилися при владі, наголошували на необхідності глибокої внутрішньої реформи Європейського Союзу і відкидали можливість наслідування Польщею британського прикладу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Brexit. Raport medialny. 1.06-31.07.2016. – Poznań, PRESS-SERVICE Monitoring Mediów. – 2016.
2. Bień A. #Brexit na Twitterze – komentarze polskich dziennikarzy i polityków // Socialpress. – 24 czerwca 2016. – URL: <https://socialpress.pl/2016/06/brexit-na-twitterze-komentarze-polskich-dziennikarzy-i-politykow/>
3. «Polska spadnie do europejskiej III ligi» // Polska. Newsweek. – 24.06.2016. – URL: <http://www.newsweek.pl/polska/brexit-komentarze,artykuly,387935,1.html>
4. Polacy na Wyspach szykują się do wyjścia z UE. Imigranci i gospodarka zaważą na Brexicie // niezalezna.pl – 31.05.2016. – URL <http://niezalezna.pl/81182-polacy-na-wyspach-szykuja-sie-do-wyjscia-z-ue-imigranci-i-gospodarka-zawaza-na-brexicie>
5. Wiceminister finansów: resort nie będzie interweniował na rynku walutowym // Radio Maryja. – 24 czerwca 2016. – URL: <http://www.radiomaryja.pl/informacje/wiceminister-finansow-resort-nie-bedzie-interweniowal-na-rynku-walutowym/>
6. Morawiecki: polski rynek zareagował na Brexit relatywnie łagodnie // Rzeczpospolita. – 21 czerwca 2016. – URL: <http://www.rp.pl/Gospodarka/306249924-Morawiecki-polski-rynek-zareagowal-na-Brexit-relatywnie-lagodnie.html>
7. Brexit obniży wzrost gospodarczy w Polsce o 0,25 pkt. proc. – Biznes // Onet.pl. – 24 czerwca 2016. – URL: <http://biznes.onet.pl/wiadomosci/ue/brexit-obnizy-wzrost-gospodarczy-w-polsce-o-0-25-pkt-proc/xfhpg1>
8. Kondzińska A. Jarosław Kaczyński: Zreformujmy Unię // Gazeta Wyborcza. – 25 czerwca 2016. – URL: <http://wyborcza.pl/1,75398,20300171,jaroslaw-kaczynski-zreformujmy-unie.html?disableRedirects=true>
9. Włoski rząd o Brexicie: Trzeba zmienić UE // Rzeczpospolita. – 24 czerwca 2016. – URL: <http://www.rp.pl/Brexit/160629567-Wloski-rzad-o-Brexicie-Trzeba-zmienic-UE.html#ap-1>

10. Agencje ratingowe uderzają w Wielką Brytanię // Forbes. – 25 czerwca 2016. – URL: <http://www.forbes.pl/brexit-agencje-ratingowe-uderzaja-w-wielka-brytanie,artykuly,205498,1,1.html>
11. Brexit: jak głosowały poszczególne regiony? // Wiadomości. – 24 czerwca 2016. – URL: http://wiadomosci.wp.pl/kat,1329,title,Brexit-jak-glosowaly-poszczegolne-regiony,wid,18394287,wiadomosc.html?ticaid=1188e8&_tictsn=3

Neprytskyi O.A. Reflection of Great Britain's Exit from the EU in Polish Media

The article analyzes the reflection of Great Britain's exit from the EU in Polish media. It states that according to the forecasts of journalists, political observers and experts, Brexit is going to have negative consequences for the Poles, the Polish economy as well as for Great Britain and the European Union on the whole. The author draws attention to discussions of the question of how the new situation in the European Union would influence the investment flow to Poland as well as the future of the EU in general. The experts are worried that Poland's position will be marginalized, however, they hope that the role of the Visegrad group will increase. Polish politicians emphasized the necessity of a thorough internal reform of the European Union and denied the possibility of Poland's following the example of Britain.

Keywords: Great Britain, the United Kingdom, Brexit, Poland, referendum, the European Union.

Неприцкий А.А. Отражение выхода Великобритании с ЕС в польских СМИ

В статье проанализировано отражение выхода Великобритании с ЕС в польских СМИ. Указано, что выход Великобритании с ЕС по прогнозам журналистов, обозревателей и экспертов должен иметь больше отрицательных, чем положительных последствий для поляков и польской экономики, а также Великобритании и Европейского Союза, в целом. Дискутировался вопрос, как новая ситуация сложившаяся в Европейском Союзе, повлияет на приток инвестиций в Польшу, а также, вообще, на будущее ЕС. Эксперты высказывали опасения, что политическая позиция Польши будет маргинализована, но надеялись на увеличение значения Вишеградской четверки. Польские политики, которые находились при власти, делали ударение на необходимости глубокой внутренней реформы Европейского Союза и исключали возможность повторения Польшей британского примера.

Ключевые слова: Великобритания, Соединенное Королевство, Брекзит, Польша, референдум, Европейский Союз.

Статтю подано до редколегії 5.02.2017 р.